

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гигиеническая оценка риска загрязнения атмосферного воздуха промышленных городов Украины для здоровья населения / И.С. Киреева И.А. Черниченко, О.Н. Литвиченко // Гигиена и санитария. – 2007. – № 1. – С. 17-21.
2. Кривцова О.Я. Адаптаційні можливості підлітків із заїканням. / О.Я. Кривцова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – № 18. – С. 110-114.
3. Куприянов В.В., Никитюк Б.А. Методологические проблемы анатомии человека / В.В. Куприянов, Б.А. Никитюк. – М.: Медицина, 1985. – 186 с.
4. Морфологические особенности строения головы и лица у детей и подростков московского региона / И.А. Хомякова, Е.З. Година, Л.В. Задорожная, А.Л. Пурунджан // Народы России: от прошлого к настоящему. Антропология. Часть I. – М., 1998. – С. 95-113.
5. Неділько В.П., Камінська Т.М. Шляхи покращення здоров'я школярів / В.П. Неділько, Т.М. Камінська // Перинатология и педиатрия. – 2006. – № 1 (25). – С. 129-132.
6. Русіна С.М. Оцінка якості життя підлітків з депривацією / С.М. Русіна // Буковинський медичний вісник. – 2006. – Т. 10. – № 1. – С. 65-67.
7. Статевий розвиток та його вплив на остаточний зріст хворих з різною ендокринною патологією / О.Я. Самсон, О.В. Большова та ін. // Педіатрія, акушерство та гінекологія. – 2006. – № 4 (416). – С. 35-38.
8. Шапаренко П.Ф. Принцип пропорциональности в соматогенезе / П.Ф. Шапаренко. – Винница, 1994. – 225 с.

УДК 371.3:372.41

Д. Є. Волох

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

В. М. Андросова

старший викладач
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЧИТАННЮ

У статті розглядаються різні методи навчання дітей читанню та їх характерні особливості.

В статье рассматриваются разные методы обучения детей чтению и их характерные особенности.

The article discusses the different methods of teaching children to read and their characteristics.

Ключові слова: метод навчання читанню, звуковий аналітико-синтетичний метод, фонетичний метод, лінгвістичний метод, метод цілих слів, складовий метод.

Ключевые слова: метод обучения чтению, звуковой аналитико-синтетический метод, фонетический метод, лингвистический метод, метод целых слов, слоговый метод.

Keywords: method of teaching reading, audio sound analytical and synthetic method, phonetic method, linguistic method, whole words, syllabic method.

Актуальність. У наш час у дітей молодшого шкільного віку часто порушується читання, що може вплинути на подальший розвиток дитини та її навчання. Високий розвиток читання у першому класі є передумовою високого рівня читання і в одинадцятому. Для навчання читанню з'являється все більше різноманітних методів. Більшість методистів намагаються зрозуміти механізми читання та винайти методику, за якою навчитися читати було б легко, цікаво та швидко.

Поширеною думкою серед батьків є те, що як швидко та добре дитина навчиться читати залежить перш за все від її інтелектуального розвитку, а не від вибору методу. Насправді ця думка є хибною. Доказом цього є проведені досліді у другій половині ХХ століття, за якими було визначено, що рівень інтелектуального розвитку не завжди впливає на здібності навчитись читати. Подальші дослідження показали, що у дітей із IQ (коефіцієнт інтелекту) вище середнього часто виникають труднощі у навчанні читанню. Яскравим прикладом цього факту є те, що безліч геніальних людей мали труднощі з читанням. Наприклад: Уїнстон Черчїлл, Ханс Крістіан Андерсен, Леонардо да Вінчі, Томас Едісон, Альберт Ейнштейн.

Тому правильний вибір методу навчити читати дитину читати є однією з передумов її успішного навчання в школі.

Мета статті. Описати та проаналізувати найпоширеніші методи навчання читанню.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приблизно кожного століття методи навчання дитини читати перевідкривають заново, вказують на їхні переваги, природність і логічність. Потім, коли мода на якийсь метод проходить, його забувають на кілька десятиліть, пізніше знов його перевідкривають.

Кожен з методів, винайдених у ХХ столітті повністю або частково, повторює забуті методи, які були винайдені раніше. Але кожен з них називається «новим», «природним», «правильним» і «логічним».

На сучасному етапі більш поширеним методом є **звуковий аналітико-синтетичний**. Цей метод розробив **Костянтин Дмитрович Ушинський (1824 –1871)** – російський педагог українського походження, один із засновників педагогічної науки в Росії. К. Д. Ушинський обстоював принципи народності у вихованні, зокрема, ознайомлення учнів із народною творчістю, наполягав на тому, щоб навчання велося рідною мовою. Читанка Ушинського «Рідне Слово» (1864) була поширена в школах України та відкрила нову епоху в навчанні дітей грамоті.

Методика, розроблена К. Д. Ушинським, значно відрізняється від усіх попередніх методик тим, що знайомить дітей зі звуками мови не як з якимись абстрактними звуками, а виділяючи їх безпосередньо з мовлення. За методом Ушинського діти спочатку знайомляться зі звуками **а, о, і**. Як тільки діти слідом за вчителем навчаються правильно називати ці звуки (ізолювано), вчитель вимовляє ціле слово, в якому є один з цих звуків, і просить дітей визначити, який знайомий їм звук є в цьому слові. Для цих вправ беруться односкладові слова з голосною в середині слова. Вивчення кожного звуку відразу ж супроводжується показом літери, тобто звук вводиться завжди разом з буквою. Таким чином, діти засвоюють всі голосні звуки. Потім вони переходять до виділення голосних в двоскладових і багатоскладових словах, закріплюючи вже засвоєні звуки і букви, ознайомлюються з літерами **я, ю, є, ї**. Тільки після того як діти засвоїли всі **голосні**, починається ознайомлення з **приголосними**, причому К. Д. Ушинський вважає, що зрозуміти дітям значення приголосного звуку – наважливіша і найважча справа в усьому навчанні грамоті. Приголосні вводяться шляхом порівняння між собою двох слів, що відрізняються одним приголосним. Потім так само, як раніше, діти шукають у названих вчителем словах знайомі голосні, вони починають шукати і досліджувати приголосні. Наступний етап – перехід від вивчення звуків до читання.

Знайомство з кожним новим приголосним починається з показу картинки, під якою написано слово. Діти спочатку називають

слово по картинці, потім проводять звуковий аналіз цього слова; знаходять знайомі звуки, називають перший і останній звуки слова, доходять до нового звуку, знайомляться з літерою, що позначає його, і потім читають слово.

Переваги цього методу: 1) при навчанні ведеться інтенсивна робота, спрямована на розумове виховання дитини; 2) діти працюють з цілими словами, а не з ізолюваними звуками.

Після Великої Жовтневої соціалістичної революції в радянській школі мав поширення особливий різновид звукового методу – так званий **метод «живих звуків»**. Його автор – **І. Н. Шапошников**. Він був прихильником методу «письмо - читання», науково обгрунтованого Ушинським та заперечував вправи в «злитті звуків» і у вимові «чистих звуків» поза слова. За його системою буквар створюється самими дітьми, шляхом запису вражень і спостережень за навколишнім життям.

Автор так характеризує свій метод: «Єдиний шлях до грамоти – через слухання звуків... Звідси раз назавжди повинна бути залишена думка про злиття «чистих звуків». Це фікція, яка понад 120 років з часу Генріха Стефані штовхає методистів на хибний шлях... Прямий шлях для виділення, абстрагування звуків повинен бути не в процесі синтезу, «злиття», а в процесі безпосереднього звукового аналізу мови. Останнє і покладено в основу даного методу, що проводить абстрагування звуків через письмо, друкування, складання з букв і через ті вправи та ігри, які побудовані на цій же аналітичній основі».

«Ми йдемо від живого мовлення, від понять, образів до вираження їх у графічній формі. Тому буквар, як книжку, як ті готові слова, які підлягають прочитанню, ми принципово заперечуємо... Самий же алфавіт (абстрагування звуків мови) діти засвоюють не в порядку проходження букваря, не в порядку читання, а в порядку ведення звукового аналізу мовлення шляхом записування з перших же уроків навчання своїх думок, вражень, переживань».[5]

Безбукварний метод у школі не набув поширення. Вчителі відчували себе впевненіше, спираючись на друкований буквар, його систему, та вважали для себе і для дітей важким «створення рукописних букварів».

Фонетичний метод – це система навчання читання, яка заснована на алфавітному принципі і центральним компонентом

якої є навчання співвідношенням між літерами або групами букв і їх вимовою. В основі її – навчання вимові букв і звуків (фонетиці). Коли дитина накопичує достатні знання, вона переходить спочатку до складів, потім до цілих слів. Фонетичний метод має два напрямки:

- метод систематичної фонетики – це програми, в яких з самого початку систематично навчають фонетиці, перед тим, як дають читати цілі слова. Підхід найчастіше ґрунтується на синтезі: дітей навчають звукам букв і тренують їх на з'єднанні цих звуків. Іноді ці програми включають в себе і фонетичний аналіз – вміння маніпулювати фонемами.
- метод внутрішньої фонетики – це програми, в яких робиться наголос на візуальне і смислове читання, в яких вводять фонетику пізніше і в меншій кількості. Діти, які навчаються за цими програмами, вчать звуки букв в процесі аналізу знайомих слів. Іншому способу ідентифікації слів (по контексту або малюнку) в цих програмах приділяється більша увага, ніж аналізу слова. Зазвичай не виділяється жодного певного періоду часу для тренування фонетики. Ефективність цього методу за основними параметрами нижче, ніж у методу систематичної фонетики.

Різні дослідники виявили взаємозв'язок між знанням букв і звуків та здатністю читати. І для початківців, і для тих, хто вже навчився читати, знання літер, чутливість до фонетичної структури (здатність виділяти фонему) з усного мовлення є хорошим прогнозуванням успіхів у читанні в майбутньому, навіть кращим, ніж рівень коефіцієнту інтелекту. Навіть у людей, які давно навчилися читати і читають, але відчувають труднощі при читанні, ці труднощі часто пов'язані з недосконалими знаннями буквенно-звукових відповідностей. Однак, найкращі фонологічні знання не обов'язково переводяться у високий рівень читання.

Досить цікавим є **метод Мура**. Інтерактивне середовище – основа навчання читати для цього методу. Мур починає з того, що навчає дитину буквам і звукам. Він вводить дитину в лабораторію, де стоїть спеціальна друкарська машинка, що «вимовляє» звуки або назви символів, коли на них натискають. Так дитина вивчає назви букв і символів (знаків пунктуації та цифр). Наступним кроком є демонстрація дитині серії букв або символів на екрані, і вона їх

набирає на такій же друкарській машинці, машинка озвучує ці серії, наприклад, короткі прості слова. На наступному етапі дитині показують поєднання букв, наприклад, прості слова, і просять набрати їх на друкарській машинці. На наступних етапах завдання відповідно ускладнюються.

Метод витдатного італійського гуманіста, педагога, вченого, філософа та першої лікарки-жінки **Марії Монтессорі** (1870 – 1952). Педагогічна система М. Монтессорі репрезентує теорію вільного виховання й сенсуалізму (напрямок у теорії пізнання, який визнає відчуття єдиним джерелом знань) у педагогіці. Вона створила спеціальну школу, а згодом і медико-педагогічний інститут для дітей з бідних сімей і сиріт, де розробила і застосовувала різноманітний дидактичний матеріал, який пізніше увійшов в історію як «Золотий матеріал» Монтессорі. Головна мета цих матеріалів полягає не в накопиченні кількості знань, а в реалізації потреби вчитись і розвивати свої сили. Використання їх дає дитині змогу підготуватися до сприйняття більш абстрактних знань. М. Монтессорі за власною методикою навчала дітей читати і писати так, що на вступному іспиті до народної школи вони виявили значно кращі результати, ніж діти з нормальних сімей.

Інтерес до письма та читання так чи інакше прокинеться «під впливом природних імпульсів». І коли цей інтерес прокинеться, навчитися читати дитині допоможуть спеціально розроблені Монтессорі дидактичні матеріали: картки для поповнення словникового запасу, металеві рамки і вкладиші, шорсткі букви, піднос з манкою, дошка з крейдою, рухливий алфавіт, рожева серія матеріалів для інтуїтивного читання цілими словами. Дуже важливою особливістю методу Монтессорі є принцип «шлях до читання лежить через письмо». Читання – складний процес, який вимагає розуміння значення письмових мовних символів, вміння абстрактно мислити. Проте інтерес до письма прокидається у дітей мимовільно і досить рано. Діти, не замислюючись про те, що вчать писати і читати, обводять і заштриховують геометричні фігури, обмацують шорсткі букви і складають слова з літер рухомого алфавіту. Причому, літери, з якими знайомиться дитина, прописні. Спочатку діти проходять голосні, потім приголосні, не даючи назв буквам, а вимовляючи звук (не «ем», а «м»). Письмо не можна назвати

свідомим, це, звичайно, спочатку механічне письмо, так як дитина не звертає уваги на зміст слів, які викладає. Але це механічне складання слів з букв рухомого алфавіту - основа для майбутнього читання. Можна виділити три основні етапи читання за методом М. Монтесорі:

- дитина просто переводить звуки в знаки.
- переведення знаків у звуки (так зване механічне читання)
- тотальне читання, коли до всього іншого додається розуміння.

Юлія Фаусек, одна з відомих російських послідовниць методу Монтесорі, вважала, що процес складання слів з рухомого алфавіту досить повільний. Але саме він дає дитині час подумати над значками, які потрібні їй для створення слів. Дитина, яка може складати слова з рухомих літер, читає написані нею же слова, досить повільно. Якщо дитина прочитає слово, «написане» нею, тобто перевела знаки в звуки, їй пропонують прочитати теж саме, тільки швидше. І ще швидше. Тоді слово розкриває свій зміст.

Лінгвістичний метод. Лінгвістика - наука про будову мови. Її частина використовується при навчанні дитини читанню. Діти, які тільки приходять вчитися до школи, мають вже великий словниковий запас. Тому лінгвістичний метод передбачає розпочати навчання з тих слів, які діти часто використовують у повсякденному житті, які пишуться так само, як і читаються. Такий метод дозволяє засвоїти дитині відповідність між звуками і буквами.

Метод «look-say» або **метод «whole-word»** (метод цілих слів). Полягає в тому, що дітей навчають розпізнавати слова як цілі одиниці, і не пояснюють буквенно-звукових співвідношень. Навчання за цим методом будується за принципом візуального розпізнавання цілих слів. У цьому методі не вчать ні назвам літер, ні співвідношенню букв зі звуками. Для того, щоб навчити читати, дитині показують цілі слова і вимовляють їх, тобто вчити дитину сприймати слово як ціле, не діливши його на букви і склади. Після того, як дитина таким чином вивчить близько 50 - 100 слів, їй дають тексти, в яких ці слова часто зустрічаються.

Автор цього методу американський дитячий лікар і психолог **Глен Доман** (1919-2013). Він є автором всесвітньо відомої серії «М'яка революція», що охоплює книги: «Як дати дитині енциклопедичні знання», «Як

навчити дитину математики», «Як навчити дитину читати», «Як розвинути розумові та фізичні здібності дитини» та ін. Г. Доманом створена сучасна теорія і широка практична програма раннього навчання дітей, зручна для застосування не лише в навчально-виховних закладах, а й у домашніх умовах. Глен Доман стверджує, що найкращими вчителями дитини є його батьки, зацікавлені в його успіхах. Чим менша дитина, тим вона більш здібна, тим краще вона вбирає нову інформацію, знання, адже на даному етапі розвитку - це основне завдання малюка. Доман вважає, що починати навчання читанню потрібно якомога раніше, тобто, буквально з пелюшок. Передумова Домана така: читання засноване на запам'ятовуванні і відтворенні слів, тому й навчають дітей читанню, починаючи з цілих слів, потім словосполучень, потім простих речень, і нарешті, складносурядних та поширених речень. Заключний крок - читання книг. Автор переконаний, що дитину потрібно вчити читати не за буквами і складами, а відразу словами оскільки це значно простіше і доступніше для дітей будь-якого віку, починаючи з 6 - 8 місяців. Це означає, що дитина може навчитися (про себе) раніше, ніж говорити. Ця технологія придатна і для навчання читати дітей іноземними мовами.

Тоні Бьюзан (1942), освітній консультант Домана, є прихильником методики «карток розуму» і ментальної грамотності. Автор теорії ментальних карток відзначає, що метод Домана гармонійно поєднується з асоціативним принципом роботи пам'яті і розвитком словникового запасу. Коли дитина накопичує словниковий запас, вона чує звук і співвідносить його з відповідним предметом. При читанні відбувається абсолютно ідентичний процес. Дитина бачить слово (для дитячого мозку не має значення, чи отримує вона асоціативну інформацію у вигляді звукових або світлових коливань) і точно також асоціює його з об'єктом. Готові картки треба дитині показувати кілька разів на день. Починати з 10 - 15 слів, знайомих дитині. Потім слід нарощувати словниковий запас. Навчання за Доманом - це гра, її слід припиняти раніше, ніж дитина втомиться, заняття не повинні тривати довго. Підтримати інтерес і допитливість в дитині Доман пропонує за допомогою швидкості і нових слів.

Метод «whole-language» у чомусь ця методика нагадує метод «whole-word», яким

користувався Г. Доман, але більше покладається на мовленнєвий досвід дитини. Наприклад, дітям дають книгу з захоплюючим сюжетом і пропонують дітям прочитати її. Діти читають, зустрічають незнайомі слова, і про сенс цих слів дітям пропонують здогадуватися за допомогою контексту або ілюстрацій, але не через вимову цих слів вголос. Для того, щоб стимулювати любов до читання, дітям пропонують писати оповідання. Одна з цілей підходу «whole-language» – зробити процес читання приємним. Характерною особливістю цього методу є те, що фонетичні правила не треба пояснювати як читати. Зв'язок між літерами і звуками вивчається через процес читання, неявним шляхом. Якщо дитина читає слово неправильно – його не виправляють. Філософський погляд цього вчення в тому, що навчання читанню, як і освоєння розмовної мови – природний процес і діти здатні самі його досягнути.

Досить популярним в наш час є **метод «читання кубиками» Миколи Зайцева**. Микола Олександрович Зайцев – викладач російської та англійської мов. Він є автором нових напрямків у методиках навчання читанню різними мовами (російською, англійською, татарською, українською), викладання математики, граматики (російської, української, казахської, англійської).

Метод навчання читання по Зайцеву заснований на читанню по складах. Зайцеву вдалося створити струнку, логічну і красиву систему навчання читання, яка не тільки зручна для викладача, але враховує інтереси і потреби дитини.

На заняттях «по Зайцеву» діти стрибають, співають, притупують, плескають, марширують, бігають з кубиками з одного кінця кімнати в інший, сміються, будують потяги і вежі, читають.

Технологія навчання читанню складами пропонує оригінальний шлях до читання через письмо (від письма кубиками – до читання). Свого часу цей метод був запропонований і розроблений М. Монтесорі. Ріднить педагогічну технологію М. Зайцева і М. Монтесорі з цим їх відмова від фонемного принципу читання, а використання складового.

Навчання читання за кубиками М. Зайцева відбувається у три етапи:

1. Ознайомлення з кубиками і таблицями, вивчення складів. Його метою є ознайомлення дітей з кубиками і таблицями,

навчання їх розрізняти кубики за кольором і звучанням, називання складів на кубиках, знаходження і називання складів у таблицях. Кожному кубіку відповідає стовпчик або рядок у таблицях. Після роботи з кубиками діти за допомогою указки відшуковують у таблицях потрібні сполучення. У пошуках одного вони встигають перебрати і запам'ятати десятки сполучень. Блискуча систематизація допомагає пізнати принцип подібності, алгоритми пошуку.

На цьому етапі діти виконують такі ігрові вправи: «Вгадай, який кубик звучить», «Підбери до маленького великий кубик», «Побудуй башточку чи паровоз», «Знайди кубик, який я назвала», «Якого кубика не стало?» і т.д. Далі настає черга для ігор «Знайди на картках слово, складене з кубиків», «Склади з кубиків слово, написане на картці», «Склади з кубиків назву до картинки» та інші.

На таблицях зображені ті самі кубики, але в розгорнутому вигляді. Педагог указкою показує слова, а діти порівнюють їх із тим словом, що вже викладене кубиками. З опорою на такі таблиці трирічна дитина легко вивчає до сотні складів та складових пісенок. Таке проспівування є чудовою «гімнастикою для розуму» і сприяє коригуванню звуковимови. Дітям подобається супроводжувати пісеньки грайливими рухами рук, плесканням у долоні, притупуваннями, за сигналом дорослого робити паузи, співати тихіше чи голосніше, швидше чи повільніше. Дуже важливо, щоб діти проспівували всі склади, які є в українській мові. Це допомагає зробити для них читання легким і зрозумілим.

2. Читання одного слова. Дітям, які вже вміють викладати з кубиків різні слова, пропонують так звані складові картки (написані яскравим великим шрифтом). На цьому етапі ускладнюються й ігри. Вони вже потребують не тільки зацікавленості дітей, а й їх самоорганізації. Граючи в ігри «Здогадайся, де твоє ім'я», «Назви іграшку по-іншому», «Знайди слово навпаки» тощо, діти самостійно визначають та ставлять наголос у словах. Читання слів з карток супроводжується спеціальними завданнями, спрямованими на розвиток мовлення, пам'яті та кмітливості. Причому діти швидко навчаються читати цілими словами.

3. Читання тексту, ігри-тексти з кубиками. Цей етап передбачає закріплення вміння дітей впевнено читати окремі слова,

читати слова у реченнях і відтворювати суть прочитаного. Дітям пропонують ігри з картками, ігри-головоломки з кубиками і роботу з текстом: «Підбери потрібний колір», «Підбери потрібне слово», «Який предмет я загадала?», «Знайди продовження слова» та ін. Так, у грі «Схожий – несхожий» використовують картки зі словами: м'яч, куля, троянда, ромашка, сонечко, хрущ, лисиця, вовк, трактор, вантажівка. Педагог описує предмети, наприклад: «Дві квітки. Одна з білими пелюстками і жовтою серединою. Друга з рожевими пелюстками і колючками. Одна квітка садова, друга – польова». Діти мають порівнювати їх, знаходячи спільні й відмінні ознаки, впізнавати за описом, знаходити відповідь серед карток.

Після того як діти навчаться читати невеликі тексти (прислів'я, приказки, скоромовки, лічилки тощо), вони опановують читання текстів із книжок з великим шрифтом і яскравими виразними ілюстраціями. Педагог читає вголос, а діти стежать за текстом очима і читають внутрішнім голосом. Потім діти читають текст самостійно. За методом Зайцева розвивальний ефект технології навчання читання досягається завдяки складовому, а не фонемному принципу навчання; поєднанню навчання зі співами; використанню всіх видів пам'яті; максимальній наочності.

Висновки. Сучасний педагог повинен пам'ятати, що період навчання читанню – це один з найважливіших і найвідповідальніших етапів у житті дитини, у розвитку її мислення і мовлення, у зростанні її свідомості, у формуванні особистості в цілому. Тому до вибору метода навчання читанню потрібно підходити досить відповідально, враховуючи всі індивідуальні особливості певної дитини, адже той метод який підходить одній дитині, для іншої може бути не ефективним. Психологічна основа методики навчання читанню полягає в доборі таких методів і прийомів, які б повною мірою враховували особливості дитячої уваги, уяви, пам'яті, мислення, сприяли б всебічному розвитку дітей – формуванню у них на відповідному мовленнєвому матеріалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Влушенко Н. С. *Обучение грамоте в 1 классе четырехлетней начальной школы : пособие для учителей* / Н. С. Влушенко. – К. : Рад. Шк., 1986. – 166 с.

2. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник* / І. М. Дичківська – [Пер. с англ.] – М. : Акваріум, ООО «Фирма «Издательство АСТ», 1999. – 352 с.
3. Доман Г. *Как научить ребенка читать* / Г. Доман, Д. Доман : [Пер. с англ.] – М. : Акваріум, ООО «Фирма «Издательство АСТ», 1999. – 352 с.
4. Журова Л. Е. *Обучение грамоте в детском саду* / Л. Е. Журова. – Изд-во «Педагогика. – М., 1978.
5. Рамзаева Т. Г. *Методика обучения русскому языку в начальных классах: [учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец.]* / Т. Г. Рамзаева, М. Р. Львов. – М.: Просвещение, 1979. – 431 с.
6. Шевякова А. *Методики обучения чтению: что лучше? [Электронный ресурс]* / Анна Шевякова // Домашнее обучение – Режим доступа: http://math.usask.ca/~shevyakov/pwl/anna/txt/read_meth.htm

УДК 376.1-056.264-053.4:159.946.4(075.8)

І. В. Гетьманенко

студентка спеціальності

«Корекційна педагогіка»

НН Інституту педагогіки та психології

А. І. Кравченко

к. п. н., доцент

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка

ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті висвітлені особливості фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у дошкільників та методи його корекції.

В статье освещены особенности фонетико-фонематического недоразвития речи у дошкольников и методы его коррекции.

The features phonetic and phonemic underdevelopment of speech in preschool children and methods for its correction covered in the article.

Ключові слова: мовлення, розвиток, фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення, діти дошкільного віку.

Ключевые слова: речь, развитие, фонетико-фонематическое недоразвитие речи, дети дошкольного возраста.

Keywords: speech, development, phonetic and phonemic speech underdevelopment, preschool children.

Постановка проблеми. Навчання дітей із порушеннями мовлення передбачає їх